CE NE FACEM CU LIMBAJUL POETIC?

Autor: Andreea Iulia Scridon | 6 aprilie 2022

„Poezia: Ce fel de artă își asumă ura publicului și ce fel de artist se aliniază cu acea ură, ba chiar o încurajează? O artă urâtă pe dinăuntru și cu tot dinadinsul. Ce fel de artă are drept condiție a posibilității sale de existență un dispreț perfect?

Chiar citind cu dispreț, nu poți atinge autenticitatea. Poți doar să-i faci poeziei un loc – tot nu te atingi de poezia propriu-zisă, de articolul autentic. Odată la câțiva ani, apare câte un eseu într-o publicație mare care denunță poezia sau îi proclamă moartea, de obicei blamându-i pe poeții existenți pentru relativa marginalizare a artei, iar atunci pledoariile luminează blogosfera înainte ca cultura, dacă o putem numi cultură, să își întoarcă atenția, dacă o putem numi atenție, către viitor. Dar de ce nu ne întrebăm: Ce fel de artă este definită – timp de milenii întregi – de un asemenea ritm de condamnare și denunțare?

Mai mulți oameni cad de acord că urăsc poezia decât pot cădea de acord asupra definiție ei.”[1]

Gândurile lui Ben Lerner de mai sus mi-au venit în minte în urma unei discuții cu un alt poet despre ce anume pierdem atunci când comunicăm prin scris. Aparent, am avea doar de câștigat, având în vedere faptul că textele scrise tind să fie organizate mai cu grijă decât cuvintele care ne ies din gură într-un dialog sau monolog; totuși, împreună cu interlocutorul meu, am ajuns la concluzia că avem tendința să ne înțelegem greșit în text mai des decât în realitate, lucru care poate fi atribuit nu doar agresivității și tupeului în plus pe care ți le oferă siguranța ecranului (platoșa *troll*-ului care se ceartă în comentarii pe Facebook), ci și a lipsei unuia dintre elementele caracteristice

limbajului poetic, care îl ridică deasupra limbajului normal, contribuind la efectul și impactul său: *tonul poetic*.

Această idee formulată de Lerner rămâne valabilă, dar totuși lumea pare din ce în ce mai interesată de poezie. Provocarea cea mai grăitoare în acest sens pare a fi întruchipată de curioasa idee de a scrie poezii cu ajutorul inteligenței artificiale, concept la fel de paradoxal ca și reacțiile oamenilor față de poezie: poezia este respinsă mai vehement decât este ficțiunea; în același timp, în jurul ficțiunii, rareori apare un extaz asemenea celui care se naște în jurul poeziei.

Dar ce este o poezie, de fapt? În cea mai neutră exprimare, o poezie (lirică, adică ceea ce înțelegem în mod subliminal ca fiind o poezie) este o sinteză a unei experiențe emoționale. Poezia deci, ca concept abstract, are un impact asupra noastră pentru calitățile ei mimetice (vezi Auerbach)[2], fără să fie neapărat de o realitate dură; ba uneori, chiar dimpotrivă, poezia frumoasă este „realistă din punct de vedere emoțional”:

> „Frumosul nu este altceva decât acel domeniu în sânul căruia jocul dialectic dintre cele două năzuinţe ajunge la o sinteză. În felul acesta, el nu se iveşte întâmplător, ci cu necesitate, adică îndeplineşte o cerinţă logică şi originară a spiritului omenesc.”[3]

… și reușește, cum au spus mulți înaintea mea, să pună în cuvinte lucrurile care par inefabile, având deci un efect revelator și profund satisfăcător. Ca dovadă, marele poet și traducător John Dryden scrie: „De o jumătate de an sunt tulburat de această boală (i-aș spune) a traducerii…”.[4] Dryden își numea metoda traductologică „parafrază”, dar și acea sinteză a experienței trăite este o parafrază a realității în sine, fapt care face din traducerea unei poezii o dedublare a acestei realități. Iar Dryden, care traducea și scria cu rimă strictă și constrângătoare, a descoperit poezia, prin actul traducerii, ca și cum ar fi dezlegat un cub Rubik. Acest fapt ridică și întrebarea limitelor noastre tehnice, dacă nu artistice – căci individul contemporan are o capacitate tehnică în mod evident limitată în comparație cu predecesorii săi din Renaștere, de pildă. Comparația se poate extinde și traducerii contemporane a poeziei postmoderne – nu trebuie să cunoști o limbă la perfecțiune pentru a produce o traducere decentă a unui asemenea poem.

Ce ne indică acest lucru? Că are loc o omogenizare a limbajului, fără îndoială. Engleza, devenind *lingua franca*, este ca un pește care a evoluat structural pentru a deveni mai hidrodinamic – nu din și cu superioritate, ci din nevoie. Comparând cuvintele alese de un poet contemporan cu cele folosite de Thomas Hardy, de exemplu, pentru care fiecare cuvânt are o istorie și semnificație autohtonă, ne dăm seama de acest lucru. Româna, de asemenea, pare să înceapă să își piardă din încărcătura timbrală și din elementele ei gratuite ca și engleza, devenind mai tehnică și mai puțin parabolică cu trecerea timpului

și cu familiaritatea sau dependența noastră crescândă de electronice. Limbajul poetic, deci, precum limbajul în sine, se schimbă, în clipa asta, văzând cu ochii.

NOTE

1. Ben Lerner, *The Hatred of Poetry*, Fitzcarraldo Editions, 2016. ↑
2. Erich Auerbach, *Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature*, Princeton University Press, 2013. ↑
3. Liviu Rusu, *Logica frumosului*, în *Opere*, vol. III, Editura pentru Literatură Universală, p. 204. ↑
4. John Dryden, „Translations, Preface to Sylvae, or the Second Part of Poetical Miscellanies”, 1685. ↑

Imagine: Unsplash